

Стратегічна трансформація Сил оборони України: від радянської спадщини до високотехнологічної армії майбутнього

Сучасний стан оборонного сектору України характеризується глибоким внутрішнім дуалізмом. З одного боку, зберігається стара радянська інерційна система з надмірною бюрократизацією та жорсткою вертикаллю, з іншого — народжується новітнє, високотехнологічне військо, засноване на ініціативі, мережецентричності та використанні новітніх технологій. Ключовим завданням реформи є ліквідація цього розриву та створення єдиної сучасної армії, де пріоритетом є збереження людського життя, максимальна технологізація бойових дій та інтелектуалізація управління.

Кадрова політика та аудит ефективності

Першочерговим кроком реформи має стати масштабний кадровий аудит. Його мета — не просто скорочення штатів, а ліквідація «штабної бюрократії», яка гальмує прийняття рішень. Кар'єрне зростання офіцера має прямо залежати від показника збереження життя особового складу, ефективності управління та застосування сил та засобів у бою. Необхідно змінити парадигму звітності: на сьогоднішній день списати втрачену техніку чи обладнання, привезене волонтерами, значно складніше, ніж прозвітувати про втрату людини. Це аморальна практика, яка потребує негайної зміни на законодавчому рівні.

Відповідальність за втрати має бути персоналізованою, а просування по службі мають отримувати офіцери, що зберігають особовий склад і досягають результатів з мінімальними втратами та з максимальним ефектом при найменших витратах ресурсів. Якщо операція планується з високим ризиком невиправданих жертв, вона має бути скасована або переглянута. Західна культура ведення бойових дій передбачає, що життя солдата є найвищою цінністю, і цей принцип має стати фундаментом української оборонної доктрини.

При такому підході кожен підрозділ, датчик та борець входить в єдину екосистему та інформаційний простір, де досягається перевага над чисельно більшим ворогом за рахунок швидкості прийняття рішень, злагодженості дій всіх учасників мережецентричної системи та точності враження, при мінімальних ризиках для живої сили.

Впровадження когнітивних стандартів та військової етики

Однією з найбільших проблем системи управління є негативний відбір, коли на керівні посади потрапляють люди не за інтелектуальними чи професійними якостями, а через лояльність до системи. Реформа передбачає обов'язкове тестування на рівень IQ та когнітивні здібності для всіх командирів — від сержантів до генералів. У провідних арміях світу (США, Ізраїль) інтелектуальний поріг є базовою вимогою для отримання командної посади.

Паралельно з інтелектуальним відбором має бути впроваджена дисципліна «Військова етика». Це не теоретичний курс, а

фундаментальний набір правил щодо ставлення до власних солдатів, цивільного населення та навіть полонених. Відсутність військової етики призводить до управлінського хаосу та деморалізації війська. Командир має бути лідером, за яким ідуть люди, а не чиновником у погонах, що розпоряджається життями як ресурсом.

Освітня реформа та підготовка лідерів

Система військової освіти в Україні потребує глибокої трансформації та відходу від застарілого академізму до практикоорієнтованої моделі підготовки, заснованої на досвіді провідних армій світу (США та Ізраїлю). Підготовка лейтенанта протягом чотирьох років в умовах інтенсивної війни є неефективною. Необхідно перейти до гнучких короткострокових курсів із сильним практичним компонентом, де підготовка командира взводу триває кілька місяців. Теоретичну частину слід максимально перевести у дистанційний формат, дозволяючи офіцерам безперервно підвищувати кваліфікацію без відриву від виконання бойових завдань.

Патріотичне виховання молоді має ґрунтуватися на практичному прикладі захисників вітчизни, а також мати аспекти розвитку на кшталт «Пласт» та інших молодіжних організацій як частини загальнодержавної системи патріотичного виховання та базової військової підготовки. Військові навички (тактична медицина, вогнева підготовка, ази тактики) мають викладатися зі школи, формуючи свідоме ставлення громадянина до захисту держави та виховувати захисника.

Ключовим принципом нової системи має стати правило «Up or Out» — регулярна атестація офіцерів щонайменше раз на два роки. Офіцер, який не демонструє професійного розвитку або не відповідає вимогам посади, повинен залишати службу. Це забезпечить постійне оновлення командного складу та усуне інерційність системи.

Фундаментом професійної армії має стати послідовна військова ієрархія. Жодна особа не може отримати офіцерське звання, не пройшовши повний шлях від солдата через сержантську ланку. Обов'язковою умовою є проходження строкової служби або базової загальновійськової підготовки та отримання практичного досвіду служби «на землі». Командир, який не служив солдатом, не здатний повноцінно усвідомлювати реальність бойових дій і відповідальність за життя підлеглих.

Сучасна війна потребує активного залучення цивільних фахівців — інженерів, ІТ-спеціалістів та вузькопрофільних експертів. Для них необхідно створити систему прискорених програм підготовки офіцерів, що дозволить швидко інтегрувати висококваліфіковані кадри у військове управління без багаторічного навчання в застарілих академічних форматах.

Особливу увагу слід приділити психологічній підготовці та практичному розумінню взаємодії між різними підрозділами на полі бою. Практика тимчасового проходження служби в бойових підрозділах (наприклад, перебування пілотів чи штабних офіцерів у ролі піхотинців) дозволить краще усвідомити реальну ціну помилок та підвищить якість управлінських рішень на всіх рівнях.

Умовою вступу на державну службу або обрання в органи представницької влади має бути обов'язкове проходження строкової служби або загальної базової військової підготовки. Кожен чиновник та депутат повинен мати військову спеціальність, знати своє місце в строю, давати присягу на вірність народу України та бути готовим до служби у разі військової агресії. Це підвищить обороноздатність країни, фінансування та боєздатність армії та залучення найкращих кадрів та справжніх державників у державні та представницькі органи влади.

Мережецентричність та технологічне домінування

Майбутнє армії — у переході від платформицентричної моделі, де ключові рішення ухвалюються переважно централізовано зверху, до мережецентричної, у якій бойові підрозділи отримують більше автономії та ухвалюють рішення в межах спільної задачі завдяки горизонтальній взаємодії та обміну даними. Це передбачає створення єдиної екосистеми й інформаційного простору, де кожен солдат і кожен датчик об'єднані в мережу, чітко усвідомлюють свою роль і місце та бездоганно виконують покладені функції в загальній системі оборони. Програми на кшталт «Дельта», а також злагоджені дії та ефективне застосування новітніх технологій у бою є прикладом того, як інновації та правильна організація управління дозволяють досягати переваги над чисельно більшим ворогом..

Технологізація дозволяє мінімізувати присутність людини безпосередньо на лінії зіткнення. Заміна живої сили роботизованими комплексами та дронами — це не просто тренд, а єдиний шлях до виживання в умовах війни четвертого покоління. Проте це вимагає кардинальної зміни розробки та вдосконалення новітніх засобів ведення бою, логістики та закупівель: армія повинна мати можливість швидко купувати інтелект та інженерні рішення, уникаючи бюрократичних пасток.

Справедлива мобілізація та професійний резерв

Система мобілізації потребує очищення від корупційних складників. Так звана «бусифікація» є наслідком перетворення процесу комплектування на кримінальний бізнес. Замість примусу держава має запропонувати прозорі правила:

1. **Обов'язкова мобілізація чиновників та силовиків:** особи, які давали присягу, мають бути в перших рядах захисників. Це убезпечить від помилкових рішень в управлінні країною, а в разі агресії спонукатиме ефективно перемикає країну на військові рейки і виправляти помилки саме тими хто і приймав помилкові рішення.
2. **Підготовка немобілізаційного віку:** молодь від 18 до 25 років має проходити інтенсивну базову підготовку, щоб знати своє місце в строю у разі потреби. Це також має відкривати перспективи для молоді йти в політику та на державну службу. І навпаки, ставить заборону тим, хто не готовий захищати країну і разом з українцями переносити всі тяготи та позбавлення війни.

3. **Цифровізація обліку:** кожен громадянин повинен чітко знати свою посаду в резерві відповідно до своїх цивільних навичок та когнітивних здібностей, і в разі необхідності залучатися до лав Сил Оборони на добровільних засадах шляхом рекрутингу.

Служба в Армії має стати не покаранням для цивільних та обов'язком бідних, а почесною, престижною, високоінтелектуальною та високооплачуваною професією. Необхідно впроваджувати елементи конкуренції між підрозділами, використовуючи успішний досвід кращих бойових бригад, які фактично працюють за принципами ефективних менеджерських структур.

Економіка війни та антикорупційні заходи

Фінансова прозорість є запорукою ефективності армії. Тотальна корупція в закупівлях, особливо у сфері БПЛА та пального, безпосередньо впливає на кількість втрат. Необхідно запровадити іспити на добросовісність для старшого офіцерського складу з використанням психофізіологічних тестів для перевірки на корупційні ризики. Кошти, що вимиваються через «відкати», — це некуплені дрони та небережені життя солдатів.

Військовий бюджет має бути бюджетом розвитку технологій, а не просто соціальним бюджетом виживання. Підтримка власного виробництва та залучення приватного сектору до розробок озброєння є стратегічним пріоритетом.

Головні висновки

1. **Пріоритет людського життя:** кар'єра командира повинна залежати від мінімізації втрат, а не лише від виконання наказів будь-якою ціною.
2. **Інтелектуалізація управління:** запровадження обов'язкових тестів на IQ та когнітивні навички для керівного складу є критичною умовою для подолання «совкової» деградації.
3. **Технологічний стрибок:** перехід до мережецентричної війни та масове використання автономних систем — єдиний спосіб перемоги над ресурсно більшим противником.
4. **Етичне лідерство:** військова етика має стати базовою дисципліною, що визначає культуру стосунків всередині армії та довіру суспільства до війська.
5. **Трансформація мобілізації:** перехід від примусу до професійної підготовки, залучення чиновників до оборони та створення чіткого мобілізаційного резерву за фаховим принципом.
6. **Антикорупційний контроль:** сувора відповідальність командирів за фінансові зловживання та впровадження іспитів на добросовісність як інструмент очищення системи.

Ця концепція є не просто планом реформ, а стратегією виживання нації, яка вимагає волі до змін як від військового, так і від політичного керівництва держави.